

**ИНТЕРКУЛТУРНИ ДИЈАЛОЗИ
ВО КОНТЕКСТ НА
МАКЕДОНСКО-ТУРСКИТЕ
КНИЖЕВНИ ВРСКИ**

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ ОД МЕЃУНАРОДЕН СИМПОЗИУМ

**MAKEDONYA VE TÜRK
EDEBİYATLARI İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA
KÜLTÜRLERARASI DİYALOGLAR**

ULUSLARARASI SEMPOZYUM BİLDİRİ KİTABI

**INTERCULTURAL DIALOGUES
IN THE CONTEXT OF
MACEDOANIAN-TURKISH
LITERARY CONNECTIONS**

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SYMPOSIUM

СКОПЈЕ / ÜSKÜP / SKOPJE 2024

Интеркултурни дијалози во контекст на македонско-турските книжевни врски
Makedonya ve Türk Edebiyatları İlişkileri Bağlamında Kültürlerarası Diyaloglar
Intercultural Dialogues in the Context of Macedonian-Turkish Literary Connections

Издавач: Институт за македонска литература – Скопје
За издавачот: проф. д-р Наташа Аврамовска

Главни уредници / Düzenleme Komitesi
проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ, проф. д-р Соња Стојменска-Елзесер,
Prof. Dr. Emine İnanır

Технички уредник
м-р Билјана Јоновска-Стефковска

Меѓународна редакција / Uluslararası Hakem Kurulu
проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ (РС Македонија), проф. д-р Соња Стојменска-Елзесер
(РС Македонија), проф. д-р Наташа Аврамовска (РС Македонија),
Prof. Dr. Emine İnanır (Турција), Prof. Dr. Mehmet Samsakçı (Турција)

Рецензенти / Danışma Kurulu
проф. д-р Ана Мартиноска
Prof. Dr. Türkan Olcaу

Лектор на македонските текстови
Дениз Тесторидес

Лектор на турските текстови / Türkçe Metin Editörleri
Arş. Gör. (MA) Gamze Üçer Aktuğ

Преведувач и лектор на македонските текстови на англиски јазик
Емили Сапунџија

Преведувач и лектор на турските текстови на англиски јазик / Türkçeden İngilizceye Çeviri
Авторите / Yazarlar (Authors)

Република Северна Македонија

Министерство за култура и туризам

Изданието е објавено со материјална поддршка на
Министерството за култура и туризам на Република Северна Македонија

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ ОД МЕЃУНАРОДНИОТ СИМПОЗИУМ

**ИНТЕРКУЛТУРНИ ДИЈАЛОЗИ
ВО КОНТЕКСТ НА МАКЕДОНСКО-ТУРСКИТЕ
КНИЖЕВНИ ВРСКИ**

одржан на Истанбулскиот универзитет
(6–7 ноември 2023 година)

ULUSLARARASI SEMPOZYUM BİLDİRİ KİTABI

**MAKEDONYA VE TÜRK
EDEBİYATLARI İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA
KÜLTÜRLERARASI DİYALOGLAR**

İstanbul Üniversitesi
(6–7 Kasım 2023)

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SYMPOSIUM

**INTERCULTURAL DIALOGUES
IN THE CONTEXT OF MACEDONIAN-TURKISH
LITERARY CONNECTIONS**

held at Istanbul University
(6th–7th November 2023)

УРЕДНИЦИ

проф. д-р МАЈА ЈАКИМОВСКА-ТОШИЌ,
проф. д-р СОЊА СТОЈМЕНСКА-ЕЛЗЕСЕР
и проф. д-р ЕМИНЕ ИНАНИР

ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА – СКОПЈЕ
2024

Организациски одбор / Düzenleme komitesi:

проф. д-р Маја Јакимовска–Тошиќ
проф. д-р Соња Стојменска–Елзесер
проф. д-р Наташа Аврамовска
Prof. Dr. Emine İnanır
Prof. Dr. Mehmet Samsakçı

Секретари / Sekretarya

м-р Билјана Јоновска Стефковска
м-р Марина Цветаноска
PhD Cemile Odunkıran
Arş. Gör. (M.A) Gamze Üçer Aktuğ
Arş. Gör. (M.A) Abdullah Çağan Er

CIP – Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

82.091(497.7+560)(062)

930.85(497.7+560)(062)

ИНТЕРКУЛТУРНИ дијалози во контекст на македонско-турските
книжевни врски (2023 ; Истанбул)

Интеркултурни дијалози во контекст на македонско-турските книжевни
врски: зборник на трудови од меѓународен симпозиум / [главни уредници Маја
Јакимовска-Тошиќ, Соња Стојменска-Елзесер, Emine İnanır; преведувач и лектор
на македонските текстови на англиски јазик Емили Сапунџија] = Makedonya ve
Türk Edebiyatları İlişkileri Bağlamında Kültürlerarası Diyaloglar: uluslararası sempozyum
bildiri kitabı = Intercultural dialogues in the context of macedonian-turkish literary
connections: proceedings of the international symposium. – Скопје: Институт за
македонска литература, 2024. – 390 стр.; 25 см

Фусноти кон текстот. – Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-4744-42-9

а) Културна историја – Македонија – Турција – Собири; б) Книжевни врски –
Критики и толкувања – Македонија – Турција – Собири

COBISS.MK-ID 64620549

СОДРЖИНА İÇİNDEKİLER CONTENTS

ПРЕДГОВОР / ÖNSÖZ / PREFACE	9 / 13 / 17
--	-------------

ПОЗДРАВНИ ОБРАЌАЊА / AÇILIŞ KONUŞMALARI / GREETING MESSAGES

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Başkanı Prof. Dr. Emine İnanır'ın Açılış Konuşması	21
Welcome Speech by the Head of the Department of Slavic Languages and Literature at the Faculty of Literature, Istanbul University, Prof. Dr. Emine İnanır, PhD.	22
Поздравно обраќање на проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ, раководител на проектот <i>Интеркултурни дијалози во контекст на македонско-турските книжевни врски</i>	23
Welcome Speech of Prof. Dr. Maja Jakimovska-Toshikj, PhD Coordinator of the Project <i>Intercultural Dialogues in the Context of Macedonian-Turkish Literary Connections</i>	25
Поздравно обраќање на проф. д-р Наташа Аврамовска, директорка на Институтот за македонска литература	27
Welcome Speech by Prof. Dr. Natasha Avramovska, PhD Director of the Institute of Macedonian Literature.	29
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Sevtap Kadioğlu'nun Açılış Konuşması	31
Welcome Speech by the Dean of the Faculty of Literature Istanbul University, Prof. Dr. Sevtap Kadioğlu, PhD.	33

ПРИЛОЗИ / BİLDİRİLER / CONTRIBUTIONS

Илија Велев / Ilija Velev

ОРИЕНТАЛНОТО ТУРСКО РАКОПИСНО НАСЛЕДСТВО ВО НАЦИОНАЛНАТА И УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ ВО СКОПЈЕ (МАКЕДОНСКО-ТУРСКИ ИНТЕРКУЛТУРЕН ДИЈАЛОГ КАКО ТРАДИЦИЈА И СОВРЕМЕНОСТ)	35
ORIENTAL TURKISH MANUSCRIPT HERITAGE IN THE NATIONAL AND UNIVERSITY LIBRARY “ST. CLEMENT OF OHRID” IN SKOPJE (MACEDONIAN-TURKISH INTERCULTURAL DIALOGUE AS TRADITION AND MODERNITY)	55

Маја Јакимовска-Тошиќ / Maja Jakimovska-Toshikj

ОРИЕНТАЛНИТЕ МОТИВСКИ СЛОЕВИ И НИВНА ПРЕОБРАЗБА ВО МАКЕДОНСКАТА СРЕДНОВЕКОВНА ПРОЗА	69
ORIENTAL MOTIF LAYERS AND THEIR TRANSFORMATION IN MACEDONIAN MEDIEVAL PROSE	87

Şirin Tufan / Şirin Tufan

MAKEDONYA VE TÜRK EDEBİYATLARI İLİŞKİLERİ KAVRAMININ KÜLTÜR KURAMI ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ	103
REVISITING THE CONCEPT OF “MACEDONIAN AND TURKISH LITERATURES RELATIONS” WITHIN THE SCOPE OF CULTURAL THEORY.....	113

Emine İnanır, Lidija Tanturovska, Zoya Shengyuder

COFFEE – A COMMON LINK IN MACEDONIAN-TURKISH DIALOGUES	123
--	-----

Mumin Aliov / Mumin Aliov

YAHYA KEMAL’İN KAYBOLAN ŞEHİR ŞİİRİ VE BLAŽE KONESKI’NİN SKOPJE ŞİİRİ ÜZERİNE MUKAYESELİ BİR İNCELEME	139
COMPARATIVE ANALYSIS OF YAHYA KEMAL’S „KAYBOLAN ŞEHİR” AND BLAŽE KONESKI’S „SKOPJE” POEMS	149

Соња Стојменска-Елзесер / Sonja Stojmenska-Elzeser

ПРИЕМОТ НА ПОЕЗИЈАТА НА ТУРСКИОТ ПОЕТ ФАЗИЛ ХИСНИ ДАГЛАРЌА ВО МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА СРЕДИНА	159
RECEPTION OF TURKISH POET’S FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA POETRY IN MACEDONIAN CULTURAL ENVIRONMENT	171

Наташа Аврамовска / Natasha Avramovska

НА КРСТОПАТ: РОМАНОТ „ВЕЖБИ ЗА ИБН ПАЈКО“ ОД ОЛИВЕРА НИКОЛОВА	183
AT A CROSSROADS: OLIVERA NIKOLOVSKA'S NOVEL "VARIATIONS FOR IBN PAJKO"	199

Özlem Kurt / Ozlem Kurt

KÜLTÜREL KESİŞMELER: VENKO ANDONOVSKI'NİN "PAPOKOT NA SVETOT" ADLI ROMANINDA TÜRKİZMALAR.	215
CULTURAL INTERSECTIONS: TURKISM IN VENKO ANDONOVSKY'S NOVEL "PAPOKOT NA SVETOT".	231

Јасмина Мојсиева-Гушева / Jasmına Mojsieva-Gusheva

ПОСТМОДЕРНИСТИЧКИ ПОЛОВ ИДЕНТИТЕТ ВО РАМКИТЕ НА ТУРСКОТО И МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО (врз примери од романите „Ноќта на зелената самовила“ од Ајфер Тунч и „Пеперутка“ од Сашо Тасевски).	245
POSTMODERNIST GENDER IDENTITY IN TURKISH AND MACEDONIAN SOCIETIES (with examples from the novels „The Night of the Green Fairy“ by Ayfer Tunç and „Butterfly“ by Saso Tasevski)	257

Cemile Odunkıran / Cemile Odunkıran

SAFİYE EROL'UN KURMACA METİNLERİNDE HÂFIZA MEKÂN OLARAK RUMELİ	267
RUMELIA AS A REALMS OF MEMORY IN SAFİYE EROL'S FICTIONAL TEXTS	283

Марина Цветаноска / Marina Cvetanoska

ПУБЛИКАЦИИ НА МАКЕДОНСКИТЕ УЧЕБНИКАРИ ВО ЦАРИГРАДСКИТЕ ГЛАСНИЦИ ВО XIX ВЕК	301
PUBLICATIONS OF MACEDONIAN TEXTBOOK WRITERS IN MAGAZINES IN XIX CENTURY CONSTANTINOPLE	313

Fatih Odunkıran / Fatih Odunkıran

MAKEDONYA'NIN ŞÂİR ÇOCUKLARI: MEVLEVİLER.	325
CHILDREN OF MACEDONIA: MEVLEVI POETS	349

Билјана Јоновска Стефковска / Biljana Jonovska Stefkovska

БАЛКАНСКИ КУЛТУРНИ ПРОНИКНУВАЊА НИЗ ПРИЗМАТА НА РОМАНОТ „БАЈАЗИТ И ОЛИВЕРА“ ОД ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ	373
BALKAN CULTURAL PERMEATION THROUGH THE PRISM OF DRAGI MIHAJLOVSKI'S NOVEL „BAYEZID AND OLIVERA“	381

Dr. Öğr. Üyesi Şirin Tufan

İstanbul Atlas Üniversitesi
sirin.tufan@atlas.edu.tr

MAKEDONYA VE TÜRK EDEBİYATLARI İLİŞKİLERİ KAVRAMININ KÜLTÜR KURAMI ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

Özet: Türkiye ve Makedonya arasındaki kültürlerarası diyalog çok eskiye dayanmasına rağmen, üniversite ve entelektüel çevrelerde henüz yeni ivme kazanmaktadır. Özellikle edebiyat alanına bakıldığında, bu alanda Makedonya ve Türk edebiyatlarında karşılaştırmalı çalışmalar çok az yer kaplmaktadır. Karşılaştırmalı edebiyat çerçevesinde yapılan sayıca az olan çalışmalardan yola çıktığımızda, görünen o ki kuramsal bir çerçeve eksikliği mevcuttur. Daha doğrusu Makedonya edebiyatı tanımının neyi kapsadığını henüz net olarak belirlenmediğini (çok kültürlü ve çok dilli bir yapı olarak düşünürsek) görmekteyiz. Makedonya ve Türk edebiyatı derken, Makedonya edebiyatı çerçevesinde hangi dillerde yazılan edebiyat sözü konusu, Makedon dilinde yazılan edebiyat mı, Makedonca yazıp Makedonya'dan göç edip halen ora dil/dillerinde yazanlar mı, Makedon diasporası mı, Makedonya'da yaşayan ve üreten Türklerin edebiyatı hangi edebiyata giriyor, Türk edebiyatı derken sadece Türkiye'de üreten yazarlar mı dikkate alınacak, Türk diasporası ne olacak ve birçok soru daha. Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı kültür kuramı ve kültür çalışmaları çerçevesinde çok kültürlü ve çok dilli toplumlarda, özellikle Makedonya'da, Karşılaştırmalı Makedonya – Türk Edebiyatları kavramını oturtmaya çalışmak ve bu bağlamda çıkan kavramsal sorunları irdelemektir.

Anahtar kelimeler: Makedonya ve Türk Edebiyatları, kültürlerarası diyalog, kültür kuramı, karşılaştırmalı edebiyat

* * *

GİRİŞ

Türkiye ve Makedonya arasındaki kültürlerarası diyalogun çok eskiye dayanmasına rağmen, üniversite ve entelektüel çevrelerde henüz yeni ivme kazanmaktadır. Özellikle edebiyat alanının bakıldığında, bu alanda Makedonya ve Türk edebiyatlarında karşılaştırmalı çalışmaları çok az yer almaktadır. Karşılaştırmalı edebiyat çerçevesinde yapılan sayıca az olan çalışmalardan yola çıktığımızda, görünen o ki kuramsal bir çerçeve eksikliği mevcuttur. Daha doğrusu Makedon / Makedonya edebiyatı tanım(lar)ının neyi kapsadığını henüz net olarak belirlenmediği göze çarpmaktadır, özellikle Kuzey Makedonya'nın çok kültürlü ve çok dilli yapısını dikkate aldığımızda. Makedonya ve Türk edebiyatı derken, Makedonya edebiyatı çerçevesinde hangi dillerde yazılan edebiyat söz konusu, Makedon dilinde yazılan edebiyat mı, Makedonca yazıp Kuzey Makedonya'dan göç edip halen ora dil/dillerinde yazanlar mı, Makedon diasporası mı, Kuzey Makedonya'da yaşayan ve üreten Türklerin edebiyatı hangi edebiyata giriyor, Türk edebiyatı derken sadece Türkiye'de üreten yazarlar mı dikkate alınacak, Türk diasporası ne olacak ve birçok soru daha. Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı kültür kuramı ve kültür çalışmaları çerçevesinde çok kültürlü ve çok dilli toplumlarda, özellikle Kuzey Makedonya'da, Karşılaştırmalı Makedonya-Türk Edebiyatları kavramını oturtmaya çalışmak ve bu bağlamda çıkan olgusal sorunlara değinmektir.

Tarihsel arka planda Kuzey Makedonya ile Türkiye arasındaki edebi ilişkileri, Osmanlı İmparatorluğu dönemine dayanmaktadır. Osmanlıca ve Türkçenin K. Makedonya'daki edebi üretiminde, Osmanlı döneminde yazılan eserlerin yeri yadsınmaz. Makedonca yazan yazarların Osmanlıca eserlerinden ne şekilde etkilendiği ve K. Makedonya'daki edebi eserlerinin Türk edebiyatındaki yankıları bağlamında bir sınıflandırma yapmak asıl amacımız değildir. Bu başlı başına bir konu ve daha çok edebiyatçıları ilgilendirmektedir.

Dilbilimci ve kültür çalışmalarıyla ilgilenen bir araştırmacı olarak bu çalışmada amacımız, her iki dil ve kültür arası yüzyıllarca süren kültürlerarası diyalogu anlamak ve buradan yola çıkarak eşzamanlı bir inceleme yaparak, mevcut durumu tespit etmektir. Makedonya ile Türk edebiyatlarının ilişkilerinde kültür kuramı çerçevesinde bakmaya ve bazı önerilerde bulunmaya çalışacağız.

Bilindiği üzere edebi eserler aracılığıyla gerçekleşen kültürel aktarım süreçleri, ortak temalar, semboller ve mitler, kimlik temsilleri, bir edebiyatın kültürel kimliğin inşasında önemli rol oynamaktadır.

Ancak, günümüzde, özellikle çok dilli, çok uluslu ve çok kültürlü toplumlarda, çalışmamızda eğileceğimiz Kuzey Makedonya örneğinde olduğu gibi, aynı coğrafya,

mekân ve zamanlarda yaşayan farklı toplulukların etkileşimini sert ayırımlara ve kültürel aidiyeti farklılaştıracak kurallarla belirlemenin, edebiyatı keskin çerçevelere oturtmanın, sadece yazılı dili baz almanın, hele ki bulunduğumuz bu post modern ve küreselleşen dünyada pek gerçekçi olmadığı kanaatindeyiz.

Elbette, Makedon ve Türk edebiyatlarından klasik anlamda bahsettiğimizde iki farklı dilde, iki farklı medeniyet ve coğrafyada oluşan edebiyatlardan bahsediyoruz. Bugünkü adıyla Kuzey Makedonya sınırları içinde, Makedon dilinde yazılan, yani Makedon edebiyatından ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde, Türkçe yazılan, Türk edebiyatından söz etmemiz pek tabiidir. *Klasik anlamda* kastımız bir edebiyatın en belirleyici unsuru *dildir* anlayışını içeren *ulusal bakış açısıdır*. Türk edebiyatında, ulusal bakış açısını, özellikle Tanzimat Dönemi’nden itibaren Türkçenin sadeleştirilmesi, yabancı kelimelerden arındırılması hareketini (özellikle Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerden) Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem, Mehmet Emin Yurdakul gibi önemli isimler başlatıp savunmuştur. Makedon edebiyatında ise Krste Misirkov, ünlü eseri *Za Makedonckite Raboti*, Blaze Koneski, Grigor Prlicev, Risto Krle gibi Makedon dilini ve bu dilin Makedon kimliğinin inşasındaki rolünü öne süren ve eserleriyle savunan bilinen isimlerdir. Her iki tarafta da ‘edebiyatın en belirleyici unsuru dildir’ savını görmekteyiz. Toplumların milli kimlik inşasında, ulus devlet, milli dil, milli kültür gibi kavramlar önem arz etmektedir. Bu anlayışın, özellikle Fransız ihtilalinden sonra yaygınlaştığını görmekteyiz.

Ancak, bugün, 21. yüzyılın küreselleşmesi ile aşılan sınırlar ve mekanlar, çoğalan göçmen ve mülteci hareketleri ve beraberinde getirdiği yeni durumlar, dil, kültür ve medeniyet kavramlarını yeniden gözden geçirmemizi kaçınılmaz kılmaktadır.

I. KURAMSAL ÇERÇEVE

I.I. Kültür ve Medeniyet Kavramlarının İncelenmesi

Kültür ve medeniyet iç içe giren ancak bir o kadar birbirinden farklı kavramlardır. Hatta sıklıkla birbirinin yerine kullanılır, ancak iki terim arasında belirgin farklılıklar vardır. Kültür, sözcük olarak Türkçeye Fransızcadan (*culture*), birçok Batı diline de Latince “colore” filinin (toprağı ekip, biçmek) sözcük kökü olarak kullanımına *-tura* son eklenmesiyle oluşan *cultura*’dan gelmiştir. Makedon dilinde de “kultura” olarak kullanılmaktadır. Latince uzun süre toprağı ehlileştirme, bitki ve hayvanları yetiştirme gibi semantik olarak yakın anlamlarda kullanılırken, zaman içinde evrilmiş, özellikle 16. yüzyıldan, Batı’da Rönesans ve Reform hareketlerinden, 19. yüzyıla

kadar insanın oluşturduğu yeni gelişmeler, icatlar ve bireysel aklın kullanımı sonucu kişisel davranışların geliştirilmesi anlamında kullanılmaya başlamıştır. Taylor (1891: 2) kültürü, insanın toplumun üyesi olarak edindiği bilgi, inanç, sanat, hukuk, ahlak, gelenek ve diğer yeteneklerini içeren karmaşık bir bütünü olarak tanımlar.

Medeniyet sözcüğü ise batı dillerinde *civilization* olarak kullanılmaktadır. Bu da Latince'deki *civilis*, sözcük kökünden türemiştir. Türkçe'de *medeni* anlamına gelen bu sözcük, *medeniyet* sözcüğünün türemesine yol açmıştır. Batı'da, 18'inci yüzyılda Fransa'da ve daha sonra İngiltere'de kullanılmaya başladı. İngilizce konuşulan dünyada medeniyet fikri kültür kavramına atıfta bulunmadan bağımsız bir şekilde gelişmiştir. Tylor (1891)'un medeniyet kavramı hem kültürü hem de medeniyeti kapsar. Bu dönemde, kültür ve medeniyet sözcükleri diğer antropologlar, sosyologlar ve etnologlar tarafından da eşanlamı kullanılmaktadır. Ancak, medeniyet ve kültür arasındaki kullanım ve içerik farklılıkları Levi-Strauss (1963) ile başlar. Levi Strauss'un kültüre bakışı yapısalcıdır. Dilbilimdeki yapısalcılıktan etkilenen Strauss (1963: 73) kültürü bir göstergeler sistemi olarak görür. Kültürün dil gibi çalıştığını öne sürer. Strauss (1963: 73)'a göre mitler, ritüeller ve gelenekler bir anlam sistemi oluşturur ve bu sistem ikili karşıtlıklar üzerinden yapılandırılmıştır, ayrıca bir kültürdeki nesneler ve ritüeller, bir dildeki anlam taşıyan işaretler gibidir. Ancak anlamları, daha geniş kültürel sistem içerisinde birbirleriyle nasıl ilişki kurduklarından gelir. Başka bir deyişle, Levi Strauss (129)'un yapısalcılığı yalıtılmış şeylere değil, ilişkilere odaklanır. Kültürel öğeleri tek başına incelemek yerine, bunların kültürel sistemler içerisinde birbirleriyle nasıl ilişki kurduğunu inceler. Simetriler, analogiler ve metaforlar gibi ilişkiler ve kalıplar kültürün derin yapılarını ortaya çıkarır. Kültürel öğelerin nasıl yapılandırıldığı ve birbirleriyle nasıl ilişki kurduğu, hangi işlevlere hizmet ettiği kadar önemlidir. Genel olarak Levi Strauss (1963)'un yapısalcılığı antropolojinin odağını işlevlerden biçimlere, içerikten ilişkilere ve görünür kültürden görünmez zihinsel yapılara kaydırır (Moore, 2009: 231).

Yapısalcı yaklaşımı takiben yapısalcılık sonrası, yapısalcılığın içgörülerini üzerine inşa edilirken, evrensel ve öngörülebilir olmak yerine tüm anlamının akışkan olduğunu varsayar. Yapısalcılıktaki dil, kültür ve toplumsal yapılar sabit olarak ele alınırken, yapısalcılık sonrası kültürel anlamların ve kimliklerin değişken, belirsiz ve sürekli olarak inşa edildiğini savunur, yani akışkanlık gösterdiğini vurgular. Yapısalcılık sonrasını, postmodernizm, kültürel çalışmalar ve söylem analizi takip eder ve genel çerçeveye baktığımızda hepsinde yapısalcılık sonrasının benimsediği kültürel ve anlamsal akışkanlıklar savunulup irdelenmektedir.

I.II. Kültürel Çalışmalar

Kültürel çalışmalar disiplinler arası bir yaklaşım olarak 1960'lı yılların toplumsal çalkantılarında doğmuştur ve birçok disiplini (siyaset, ekonomi, sosyoloji, kültürel antropoloji, felsefe, edebiyat, sanat tarihi, medya, film çalışmaları, çeviri çalışmaları, dilbilim vb) birleştirmektedir. 1968 yılında İngiltere'de Birmingham Çağdaş Kültürel Çalışmalar Merkezi'nin kurulmasıyla, kültürün sadece sosyoloji ve antropolojinin kaynağı değil, esas sanatın ve edebiyatın kaynağı olarak görülmeye başlayıp, kültürel eleştiri çalışmalarının ivme kazanmasına vesile olmuştur.

Kültürel çalışmaların öncüleri olan Richard Hoggart (1957), Raymond Williams (1958, 1961, 1976), Stuart Hall (1980, 1997), Homi Bhabha (1985, 1988, 1990, 1994) kültürel metinlerin ve pratiklerin, toplumsal güç ilişkileri içinde nasıl anlam kazandığını ve dönüştüğünü vurgulamaktadırlar. Yapısalcılık ve yapısalcılık sonrasının kültürel çalışmalarda etkisi büyüktür. Her iki Düşünce okulunda da anlamın oluşumu odakta ve dolayısıyla kültürün temelinde de anlam oluşturmaya yatmaktadır. Tam bu noktada, kültürel çalışmalar disiplinler arası bir araştırma alanıdır. Anlam oluşumunda kültürel kimlik, diaspora, temsil ve medya, ideoloji gibi alt başlıklar altında incelenmektedir. Williams (1958, 1961) kültürel kimliği, tarihi gelişim ve toplumsal değişimlerin bir ürünü olarak algılamaktadır; sabit değil, tarihsel ve toplumsal dinamiklere bağlı olarak sürekli değişen bir yapıda olduğunu savunmaktadır. Buna ilaveten, Hall (1990) sürekli yenilenen kimliklerin hem bireysel hem de kolektif düzeyde yeniden tanımlanması gerektiğini ve kültürel kimliklerin saf ve tek bir kaynak yerine, özellikle göç ve diaspora bağlamında birden fazla kültürden etkilendiğini ve böylece karma kimliklerin oluştuğunu belirtmektedir. Hall'un bu savları kültürel melezlik kavramının oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Bhabha (1994) kültürel melezlik kavramını, farklı kültürel unsurların bir araya gelmesi ve farklı kültürel etkilerin birleşiminden doğan yeni, melez (hibrid) kültürel alanların ve kimliklerin ortaya çıkması olarak ifade eder. Bhabha (1994), kültürel melezliğin "üçüncü mekân" (third space) olarak tanımladığı bir alan içinde gerçekleştiğini öne sürer. Üçüncü mekân, farklı kültürel etkilerin bir araya geldiği ve bu etkiler arasında yeni anlamların ve kimliklerin üretildiği bir alan olarak görülür. Bu mekân, sabit kültürel kimliklerin ötesinde, kültürel etkileşimlerin ve dönüşümlerin yaşandığı dinamik bir alandır ve özellikle sömürgecilik sonrası toplumlarda irdelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Ancak görünen o ki bulunduğumuz post modern ve küreselleşen dünyamızda, özellikle çok uluslu ve çok kültürlü bütün toplumlarda da bu yaklaşımı rahatlıkla kullanabiliriz.

II. KÜLTÜR KURAMI ÇERÇEVESİNDE ANALİZ

Kültürel Çalışmaların edebiyata yaklaşımları edebi eserleri sadece estetik ve edebi değerleri açısından değil, edebi eserlerin yazıldığı tarihsel ve toplumsal bağlam, yazarın toplumsal kimliği ve yazdığı dönemin kültürel norm ve kodlarına bakar. Sadece egemen değil, marjinal seslerin de meşrulaştığı bir bakış açısına sahiptir. Kültürel kimliklerin (cinsiyet, ırk, sınıf, etnik köken vb.) incelendiği ve bu kimliklerin toplumsal yapıdaki yerinin sorgulandığı bir disiplindir. Temsil ve melezlik, metinlerarasılık, yazarın kimliği, ayrıca edebi eserlerin okurla ilişkileri, yayıncılık endüstrisi ve onun kazancı, eleştirmenleri, ödül politikaları gibi birçok metin dışı etkenle de ilgilenmektedir. Kısacası, kültürel çalışmalar, edebiyatı sadece estetik bir nesne olarak değil, toplumsal ve kültürel bağlamlarda incelenmesi gereken bir ürün olarak ele almaktadır. Kültürel bağlamın incelenmesi sadece edebi eserin metin içi bağlamı değil, aynı zamanda yazarın kültürel bağlamı, eserin yayınlanacağı toplum, eserin başka dillerde çevirisi, kısacası bir ürün olarak eserin meydana gelmesinde rol alan bütün etkenler bir eserin kültürel bağlamını oluşturmaktadır. Edebi eserin sabitliği değil, akışkanlığı söz konusudur artık.

Bu anlamda baktığımızda, Makedonya – Türk edebiyatlarının incelenmesinde kültürel çalışmalardan yola çıkmamız kaçınılmaz görünmektedir. Özellikle, Makedonya gibi çok dilli, çok kültürlü ve çok dinli topluluklarda keskin ayrımlar, özellikle iç içe yaşayan farklı kültürel toplulukların kültürel sınırlarının keskinliğinden bahsetmemiz doğru olmaz. Bu tür toplumlarda kültürel farklılıklar tam tersine kültürel yakınlaşmaya, örf ve adetlerin etkileşimine, yeme içme kültürlerindeki benzerliğe, farklı dillerin dilsel yaklaşımına (sentaktik, morfolojik, semantik gibi) vb. neden olur. Makedonya’daki kültürel bağlamın akışkanlığı kendini her anlamda göstermektedir. Farklı diller de olsa (Makedonca, Türkçe, Arnavutça, Romca, Sırpça, Bulgarca) her dilde karşılıklı etkileşimler göze çarpmaktadır. Özellikle dilbilimi ilgilendiren dil yaklaşımı, dilbilimciler tarafından çokça ele alınmıştır ve bununla ilgili pek çok çalışma mevcuttur. Makedonya’da Dil Teması konuları ile ilgilenen Olivera Yaşar Nasteva (1962), Victor Friedman (1986), Ahmed Oktay (2004), Şirin Tufan (2010) vb. gibi dilbilimcilerin çalışmaları diller arası etkileşimi dilbilimsel analizlerle göstermektedir.

Makedon dilinin yaklaşık 50.000 kelimesi Türkçe ödünclemelerden oluşmaktadır. Makedonya Türkçesinde keza belirli sayıda Makedonca kelimeler mevcuttur. Sadece gündelik konuşmada değil, Makedonca yazılan çok sayıda edebi eserde de özellikle 20 yüzyılın ortalarında yayınlanan bazı eserlerde Türkçe sözcükleri açıkça

görebiliriz, Stale Popov'un *Kaleş Anga*, *Tole Paşa* gibi romanlarında. Bu sözcükler dilin içine öyle bir işlenmiştir ki çağdaş Makedon okuru bile ayırt edemez. Onlar artık dilin öz parçasıdır ve günümüzde de kullanılmaktadır. Yeni çıkan romanlarda da rahatlıkla görülmektedir, örneğin Sasho Tasevski'nin Makedonca yazılan "Ugursuz" (Trk. *Uğursuz*) romanının başlığından anlaşıldığı gibi.

Makedonya'nın tarihsel arka planında Türk ve Makedon kültürlerinin ortak kültürel bağları var. Bu kültürel bağlamdan çıkan, beslenen, yaratan yazarların hangi edebiyatı temsil edeceklerini belirlemek pek kolay olmazsa gerek. Milli sınırlar dışında bulunan ve üreten, çoğu kez ana dilinde bile yazmayan yazarların eserlerini veya yazarın kültürel bağlamında birçok dil ve kültür olduğundan, birden fazla dilde eser veren yazarların sınıflandırılması ve bu eserleri hangi edebiyat çerçevesinde irdelenmesi gerekmektedir sorunsalı karşımıza çıkmaktadır.

Burada hemen belirtmek gerekmektedir, çok genel ve klasik karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarında, özellikle ulus devletlerde, tıpkı İngiliz ve Fransız edebiyatları karşılaştırması, İngiliz ve Türk edebiyatları veya Fransız ve Makedon edebiyatları kıyaslamalarında olduğu gibi Türk ve Makedon edebiyatı başlığı altında karşılaştırma yapılabilir. Türk edebiyatı olarak Türkçe yazılan, kültürel bağlamı Türkiye olan ile Makedon edebiyatı olarak Makedonca yazılan, kültürel bağlamı Makedonya olan aynı dönemlere ait, benzer tema ve janralar (türler) yazan iki yazarın karşılaştırılması yapılabilir, onların sınıflandırılması da çok daha kolay olacaktır.

Ancak, göçlerin ve küreselleşmenin ön plana gelmesiyle merkezdeki edebiyat kıyıdaki, marjinlerdeki edebiyatlara yer vermeye başlayınca, farklı milliyetlere mensup "kültürlerarası bireyler" farklı dillerde yazmaya ve neşretmeye başlayınca çıkan eserlerin nasıl sınıflandırılacağı ve tam olarak hangi edebiyata ait olacakları sorunsalı ortaya çıktı.

Bütün bu yazarlar aslında akışkan kültürel bağlam içinde kültürlerarasılığı (interculturality) temsil etmektedirler. Kültürlerarasılığı burada Bakhtin (1981)'in anlayışında kullanıyorum, farklı kültürler arasındaki diyalog ve etkileşime vurgu yapmak anlamında. Farklı kültürlerin sadece bir arada olması değil, kültürler arasında aktif bir diyalog, ortak yaşam, farklılıkları kabul etmek, saygı duymak ve bu farklılıklardan bir şey öğrenmek olarak kültürlerarasılık kültürel çalışmalarda önem kazanmaktadır.

Örneğin Almanya'ya işçi olarak giden ve şu anda orada ünlü bir yazar olan ve daha da ilginç bozuk bir Almanca ile romanlar yazan Emine Sevgi Özdamar. Almanya'da yaşayan, göçmen Türklerin bir temsilcisi olarak, Alman yayınevleri tarafından basılan kitapları çok satıyor ve kendisi tam da kültürlerarası diyalog tem-

silcisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendi çalışma alanımıza dönersek, yani Türkiye ve Makedonya ekseninde, ki burada yüzyıllar süren kültürlerarası bir temastan söz etmekteyiz, o zaman Makedonya Edebiyatları kavramını şemsiye terim olarak kullanıp, kültürlerarası diyalogun Makedonya temsilcileri olarak aşağıdaki sınıflandırmayı ve çalışma konularını önermekteyiz:

1. *Makedonya içinde bulunan Türk ve Makedon Edebiyatlarını karşılaştırmak*
Yani, Makedonya’da Türkçe yazılan Türk edebiyatı (Necati Zekeriya, Fahri ALİ) ile Makedonca yazılan edebiyatın karşılaştırılması.
2. *Türkiye’de yaşayan, ancak Makedonya için Makedonca yazan edebiyatçıları*
(Örneğin Erol Tufan) ile *Makedonya’da yaşayıp ancak Türkiye için Türkçe yazan edebiyatçıları* (Örneğin Leyla Şerif Emin)
3. *Türkiye’de yaşamış ancak Makedonya için Türkçe yazan edebiyatçıları* (Yahya Kemal Beyatlı) ile *Makedonya’da yaşayıp Türkiye için Makedonca yazan edebiyatçıları* (Miladinovci Kardeşler) ve *bugün yaşayan ve yazan Dragi Mihajlovski (Beyazit i Olivera)*
4. *Avrupa’da yaşayan, Avrupa dillerinde yazan Türkiye’li ve Makedonya’lı edebiyatçıları vb.* (isveç’te yaşayan öakedonyalı İvica Çelikoviç ve Türkiyeli lale Müldür, Elif Şafak gibi)
5. *Çeviriler sayesinde okuyabileceğimiz Türk ve Makedon edebiyatçıların karşılaştırılması vb.* (Orhan Pamuk, Luan Starova)

Yukarıda sıralamaya çalıştığım 5 maddelik sınıflandırmanın amacı kültür kura-mı çerçevesinde Makedonya – Türk edebiyatları kavramını pekiştirmek ve çalışma alanları belirlemektir. Makedonya ve Türkiye arası çok eskilere ve derinlere dayanan kültürlerarası diyalogun edebiyat alanında aslında ne denli çok ve güçlü bir şekilde oluştuğunu görmekteyiz. Başka bir deyişle ürün veren, yazar ve şairlerimiz mevcut.

Ancak, bu ürünlerin, yani şiir, roman gibi eserlerin geniş kitlelere yayılması konusunda her iki ülke de zayıf kalmış durumdadır. Gerek Makedoncadan Türkçeye gerek Türkçeden Makedoncaya çeviri yapacak kişi sayısı parmakla sayılacak kadar azdır. Ne yazık ki Türkçeden Makedoncaya çevrilen yazarlar, Orhan Pamuk ve Elif Şafak gibi İngilizce tercümelerden Makedoncaya kazandırılmıştır.

SONUÇ

Makedonya ve Türk edebiyatları kavramını açıklamaya çalıştığımız bu çalışmamızda kültür kuramı çerçevesinde bir değerlendirme yapmaya çalıştık. Makedonya ile Türkiye arasındaki kültürlerarası diyalogun sadece eser veren değerli şair ve yazarlarımız seviyesinde kalmaması gerekli, her iki dile vakıf profesyonel çevirmen, akademisyen ve kültür elçilerin yetiştirilmesi görev olarak bilinmelidir. Her iki ülkenin üniversitelerinde, dil ve edebiyat bölümleri yanı sıra, Makedonca ve Türkçe Mütercim Tercümanlık bölümlerin açılması gerekmektedir. Üsküp'teki *Yunus Emre* gibi bilimsel enstitüler, kültür evleri açılmalı her iki ülkede.

Yüzyıllara dayalı bu ortak yaşam ve geçmiş ancak edebi eserler sayesinde geniş çaplı bir kültürlerarası diyaloga yol açabilir. Sadece dar entelektüel çevrelerde hapsolmayan, her iki ülke halklarına ve geniş kitlelerine ulaşılır olacak eserler. Onca çalışma alanından çıkacak ortak öğeler, özellikle metinler arası diyaloglarda benzer insan dramları, sevinçleri, hüznüleri göreceğiz.

Bu çalışmalar sayesinde, iki dil, iki ülke, parçalanmış ruhları, aidiyet sorunları, varoluş heyecanları, aynı metin içinde diyaloglarda farklı dil öğelerin yaklaşmasını, esas iki kültürün (Makedon ve Türk) ortak yaşam alanını, maddi ve manevi zenginliklerini, eksilerini artılarını yakından görmemizi sağlayacaktır. Kültürlerarası diyalog insanını, daha da önemlisi insanı göreceğiz ve tanıyacağız.

KAYNAKÇA

- Ahmed, O. 2004. *Morfosintaksata na Turските Govori vo Ohridsko Prespanskiot Region*, Yayınlanmamış doktora tezi. Üsküp: ‘Kiril ve Medodij’ Üniversitesi.
- Bakhtin, M. M. 1981. *The Dialogic Imagination: Four Essays*. Edited by Michael Holquist, translated by Caryl Emerson and Michael Holquist. Austin: University of Texas Press.
- Bhabha, Homi K. 1994. *The Location of Culture*. London: Routledge.
- Bhabha, Homi K. 1990. *Nation and Narration*. London: Routledge.
- Bhabha, Homi K. 1985. *Signs Taken for Wonders: Questions of Ambivalence and Authority Under a Tree Outside Delhi, May 1817*. Critical Inquiry 12, no. 1:144-165.
- Bhabha, Homi K. 1988. *The Commitment to Theory*. New Formations 5: 5-23.
- Friedman, V. 1986. Turkish Influence in Modern Macedonian: The Current Situation and its General Background. In: Helmut Schaller (ed.). *Festschrift für Wolfgang Gesseman, Band 3*, München: Hyeronumus. 85-109.
- Hall, S. 1980. *Encoding/decoding*. In S. Hall, D. Hobson, A. Lowe, & P. Willis (Eds.), *Culture, Media, Language* (ss. 128-138). London: Hutchinson.
- Hall, S. 1997. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage Publications.
- Hoggart, R. 1957. *The Uses of Literacy: Aspects of Working-Class Life*. London: Chatto & Windus.
- Levi-Strauss, C. 1963. *Structural Anthropology*, (Çev: C. Jacobson & B. G. Schoepf), New York: Basic Books Press.
- Moore, Jerry D. 2009. “Claude Levi-Strauss: Structuralism”. *Visions of Culture: An Introduction to Anthropologically Theories and Theorists*. Walnut Creek, California: Altamira.
- Taylor, E. B. 1891/2010 *Primitive Culture*. Published copy. Cambridge: Cambridge University.
- Taylor C. 1994. The politics of recognition. In: Gutmann A, editor. *Multiculturalism: examining the politics of recognition*. Princeton: Princeton University Press.
- Tufan, Ş. 2010. *Language Convergence in Gostivar Turkish*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing.
- Yaşar-Nasteva, O. 1962 *Turksite Leksiçiki Elementi vo Makedonskiot Jazik*. Yayınlanmamış doktora tezi. Üsküp: ‘Kiril ve Medodij’ Üniversitesi.
- Williams, R. 1958. *Culture and Society, 1780-1950*. New York: Columbia University Press.
- Williams, R. 1961. *The Long Revolution*. London: Chatto & Windus.
- Williams, R. 1976. *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society*. New York: Oxford University Press.

REVISITING THE CONCEPT OF “MACEDONIAN AND TURKISH LITERATURES RELATIONS” WITHIN THE SCOPE OF CULTURAL THEORY

Abstract: The intercultural dialogue between Turkey and Macedonia dates to many years ago, however, it is very recently gaining momentum in university and intellectual circles. As for the field of literature, there are a very few studies of Macedonian and Turkish literatures comparatively. Having looked at the few studies conducted within the framework of comparative literature, it appeared to be a lack of a theoretical framework. More precisely, we see that what the definition of Macedonian literature covers has not yet been clearly determined (particularly taking into consideration its multicultural and multilingual character). Comparing the two, Macedonian and Turkish literatures, even before the very act, many questions arose. What do we exactly mean by Macedonian literature? Is it the literature written in the Macedonian language only? Are those who write in Macedonian and migrated from Macedonia and still write in that (those) language(s)? Is it the Macedonian diaspora? When talking about Turkish literature, should only writers who produce in Turkey be taken into consideration? What about writers who live and produce in Macedonia and write in Turkish? Hence, the aim of this study is to give a clear picture of this special case within the framework of cultural theory and cultural studies, and to examine the conceptual problems that arise in this context.

Key words: Macedonia and Turkish Literatures, intercultural dialogue, cultural theory, comparative literature

* * *

INTRODUCTION

The intercultural dialogue between Turkey and North Macedonia has a rich historical background, though it has only recently gained substantial attention within academic and intellectual circles. Particularly in the field of literature, comparative

studies between Macedonian and Turkish literatures are notably sparse. The limited research conducted so far indicates a significant gap in the theoretical framework, particularly regarding the definition and scope of Macedonian literature. Given the multicultural and multilingual nature of North Macedonia, the concept of what constitutes Macedonian literature remains ambiguous. This study aims to establish a theoretical foundation for Comparative Macedonian-Turkish

Literatures, especially within the context of multicultural and multilingual societies like North Macedonia, and to address the challenges that arise from these complexities.

Historical Context

The literary relations between North Macedonia and Turkey date back to the Ottoman Empire. The importance of Ottoman works, Ottoman Turkish and Turkish in the literary production in North Macedonia is undeniable. It is not our main purpose here to make a classification in the context of how Macedonian writers are influenced by Ottoman works and the echoes of their literary works in K. Macedonia in Turkish literature. This is a subject in its own right and is more of a concern for literary scholars.

As a linguist and someone interested in cultural studies, our aim in this study is to understand the intercultural dialogue between both languages and cultures for centuries and to determine the current situation by making a synchronic examination based on this. We will try to look at the relations between Macedonian and Turkish literatures within the framework of cultural theory and make some suggestions.

As it is known, cultural transmission processes, common themes, symbols and myths, identity representations through literary works play an important role in the construction of cultural identity in a literature.

However, in today's multilingual, multinational and multicultural societies, especially in multilingual, multinational and multicultural societies, as in the case of North Macedonia, which we will focus on in our study, we believe that it would not be realistic to determine the interaction of different communities living in the same geography, space and time with rules that will differentiate cultural belonging, to place literature in sharp frames, to rely only on written language, especially in this post-modern and globalised world we are in.

Needles to say, when we talk about Macedonian and Turkish literatures in the classical sense, we are talking about literatures written in two different languages, in two different civilisations and geographies. It is natural to speak of Macedonian literature written in Macedonian within the borders of what is now North Macedonia, and

of Turkish literature written in Turkish within the borders of the Republic of Turkey. What we mean in the classical sense is the national perspective, which includes the understanding that the most decisive element of a literature is language. In Turkish literature, the national point of view, especially from the Tanzimat period onwards, was initiated and defended by important figures such as Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem, Mehmet Emin Yurdakul, who initiated the movement for the simplification of Turkish and the elimination of foreign words (especially words of Arabic and Persian origin). In Macedonian literature, Krste Misirkov, his famous work *Za Makedonckite Raboti*, Blaze Koneski, Grigor Prlicev, Risto Krle, etc., are well-known names who emphasised and defended the Macedonian language and its role in the construction of Macedonian identity. On both sides, we see the argument that 'the most decisive element of literature is language'. In the construction of national identity of societies, concepts such as nation state, national language and national culture are important. We see that this understanding has become widespread especially after the French Revolution.

However, today, with the globalisation of the 21st century, the transcending borders and spaces, the increasing migrant and refugee movements and the new situations they bring with them make it inevitable for us to reconsider the concepts of language, culture and civilisation.

I. THEORETICAL FRAMEWORK

I.I. Examination of the Concepts of Culture and Civilisation

Culture and civilisation are intertwined yet distinct concepts. They are often used interchangeably, but there are distinct differences between the two terms. Culture, as a word, came to Turkish from French (culture) and to many Western languages from *cultura*, which was formed by adding the suffix *-tura* to the use of the verb "colore" (to cultivate the land) as a word root in Latin. It is also used as "kultura" in Macedonian. While it was used in Latin for a long time with semantically close meanings such as taming the soil, cultivating plants and animals, it evolved over time, especially from the 16th century, from the Renaissance and Reform movements in the West until the 19th century, as a result of new developments and inventions created by human beings, it started to be used in the sense of developing personal behaviours as a result of the use of individual reason. Taylor (1891: 2) defines culture as a complex set of knowledge, beliefs, arts, law, morals, customs, traditions and other skills acquired by man as a member of society.

The word civilisation is used as civilization in western languages. This derives from the Latin word *civilis*. This word, which means *medeni* in Turkish, led to the derivation of the word civilisation. In the West, it began to be used in France in the 18th century and later in England. In the English-speaking world, the idea of civilisation developed independently without reference to the concept of culture. Tylor's (1891) concept of civilisation encompasses both culture and civilisation. In this period, the words culture and civilisation were used synonymously by other anthropologists, sociologists and ethnologists. However, the different usage and content between civilisation and culture begins with Levi-Strauss (1963). Levi Strauss' view of culture is structuralist. Influenced by structuralism in linguistics, Strauss (1963: 73) sees culture as a system of signs, that it works like language, that myths, rituals and traditions form a system of meaning and that this system is structured through binary oppositions, and that objects and rituals in a culture are like signs in a language that carry meaning. But their meaning comes from how they relate to each other within the wider cultural system. In other words, the structuralism of Levi Strauss (1963) focuses on relationships, not isolated things. Instead of analysing cultural elements in isolation, it examines how they relate to each other within cultural systems. Relationships and patterns such as symmetries, analogies and metaphors reveal the deep structures of culture. How cultural elements are structured and how they relate to each other is as important as what functions they serve. In general, the structuralism of Levi Strauss (1963) shifted the focus of anthropology from functions to forms, from content to relations, and from visible culture to invisible mental structures (Moore, 2009: 231).

Following the structuralist approach, post-structuralism builds on the insights of structuralism and assumes that all meaning is fluid rather than universal and predictable. Whereas structuralism treats language, culture and social structures as fixed, poststructuralism argues that cultural meanings and identities are fluid, uncertain and continuously constructed. Post-structuralism is followed by postmodernism, cultural studies and discourse analysis, and when we look at the general framework, the cultural and semantic fluidity adopted by post-structuralism is defended and analysed in all of them.

I.II. Cultural Studies

Cultural studies as an interdisciplinary approach was born in the social turmoil of the 1960s and combines many disciplines (politics, economics, sociology, cultural anthropology, philosophy, literature, art history, media, film studies, translation studies, linguistics, etc.). In 1968, with the establishment of the Birmingham Centre for Contemporary Cultural Studies in the UK, the study of cultural criticism gained

momentum as culture began to be seen not only as a source of sociology and anthropology, but also as a source of art and literature.

The pioneers of cultural studies such as Richard Hoggart (1957), Raymond Williams (1958, 1961, 1976), Stuart Hall (1980, 1997), Homi Bhabha (1985, 1988, 1990, 1994) emphasise how cultural texts and practices acquire meaning and transform within social power relations. The influence of structuralism and post-structuralism has a great impact on cultural studies. In both schools of thought, the construction of meaning is at the centre of the focus, and thus the construction of meaning lies at the basis of culture. At this point, cultural studies is an interdisciplinary research field. In the formation of meaning, cultural identity, diaspora, representation and media are analysed under sub-headings such as ideology. Williams (1958, 1961) perceives cultural identity as a product of historical development and social changes; he argues that it is not fixed but constantly changing depending on historical and social dynamics. In addition, Hall (1990) states that constantly renewed identities need to be redefined at both individual and collective levels and that cultural identities are influenced by more than one culture, especially in the context of migration and diaspora, instead of a pure and single source, and thus mixed identities are formed. These arguments of Hall play an important role in the formation of the concept of cultural hybridity. Bhabha (1994) expresses the concept of cultural hybridity as the emergence of new, hybrid cultural spaces and identities arising from the combination of different cultural elements and the combination of different cultural influences. Bhabha (1994) argues that cultural hybridity takes place within a space he defines as "third space". The third space is seen as a space where different cultural influences come together and new meanings and identities are produced between these influences. This space is a dynamic area where cultural interactions and transformations take place beyond fixed cultural identities and should be examined especially in postcolonial societies. However, it seems that we can easily use this approach in our postmodern and globalised world, especially in multinational and multicultural societies.

II. ANALYSIS WITHIN THE FRAMEWORK OF CULTURAL THEORY

Cultural Studies approaches to literature look at literary works not only in terms of their aesthetic and literary values, but also the historical and social context in which they were written, the social identity of the author, and the cultural norms and codes of the period in which they were written. It has a perspective that legitimises not only dominant but also marginal voices. It is a discipline in which cultural identities (gender, race, class, ethnicity, etc.) are analysed and the place of these identities in

the social structure is questioned. It is also concerned with many extra-textual factors such as representation and hybridity, intertextuality, the identity of the author, as well as the relationship of literary works with readers, the publishing industry and its profits, critics, and award policies. In short, cultural studies treats literature not only as an aesthetic object but also as a product to be analysed in social and cultural contexts. The study of the cultural context is not only the in-text context of the literary work, but also the cultural context of the author, the society in which the work will be published, the translation of the work in other languages, in short, all the factors that play a role in the creation of the work as a product constitute the cultural context of a work. The literary work is no longer fixed, but fluid.

In this sense, it seems inevitable to start from cultural studies in the analysis of Macedonian – Turkish literatures. Especially in multilingual, multicultural and multi-religious communities such as Macedonia, it would not be right to talk about sharp distinctions, especially the sharpness of the cultural boundaries of different cultural communities living together. Cultural differences in such societies, on the contrary, lead to cultural convergence, interaction of customs and traditions, similarity in food and drink, linguistic convergence (syntactic, morphological, semantic, etc.) of different languages, etc. The fluidity of the cultural context in Macedonia manifests itself in every sense. Even though there are different languages (Macedonian, Turkish, Albanian, Rom, Serbian, Bulgarian), there are mutual interactions in every language. Language convergence, especially in linguistics, has been widely discussed by linguists and there are many studies on this subject. The works of linguists such as Olivera Yasar Nasteva (1962), Victor Friedman (1986), Ahmed Oktay (2004), Şirin Tufan (2010), etc., who are interested in Language Contact in Macedonia, show the interaction between languages with linguistic analyses.

Approximately 50,000 words of the Macedonian language consist of Turkish borrowings. Macedonian Turkish also contains a certain number of Macedonian words. Not only in everyday speech, but also in many literary works written in Macedonian, we can clearly see Turkish words, especially in some works published in the middle of the 20th century, such as Stale Popov's novels *Kalesh Anga*, *Tole Pasha*. These words are so embedded in the language that the contemporary Macedonian reader cannot even recognise them. They are now an essential part of the language and are still used today. They can be easily seen in new novels, for example in the title of Sasho Tasevski's Macedonian novel "Ugursuz" (Trk. Uğursuz).

In the historical background of Macedonia, Turkish and Macedonian cultures have common cultural contexts. It should not be easy to determine which literature

will be represented by the writers who come out of this cultural context, who are nourished and created. Since there are many languages and cultures in the cultural context of the writer or the works of writers who are located and produced outside the national borders, who often do not even write in their mother tongue, the problem of classifying the writers who work in more than one language and within which literature these works should be analysed arises.

It should be noted here that in very general and classical comparative literary studies, especially in nation states, comparisons can be made under the title of Turkish and Macedonian literature, just as in the comparison of English and French literatures, English and Turkish literatures, or French and Macedonian literatures. It would be much easier to compare and categorise two authors writing in Turkish as Turkish literature, whose cultural context is Turkey, and two authors writing in Macedonian as Macedonian literature, whose cultural context is Macedonia, belonging to the same periods, writing similar themes and genres.

However, as migration and globalisation came to the fore, the literature in the centre began to include the literature on the margins, and as "intercultural individuals" of different nationalities began to write and publish in different languages, the question arose as to how to classify these works and to which literature they belonged.

All these authors in fact represent interculturality in a fluid cultural context. I use interculturality here in Bakhtin's (1981) sense, in the sense of emphasizing dialogue and interaction between different cultures. Interculturality as not only the coexistence of different cultures, but also as an active dialogue and symbiosis between cultures, as accepting and respecting differences and learning from these differences, is gaining importance in cultural studies.

For example, Emine Sevgi Özdamar, who went to Germany as a labourer and is now a famous writer there and, more interestingly, writes novels in broken German. As a representative of migrant Turks living in Germany, her books, published by German publishing houses, are bestsellers and she appears as a representative of intercultural dialogue. Returning to our own field of study, i.e. on the axis of Turkey and Macedonia, where we are talking about centuries of intercultural contact, we use the concept of Macedonian Literatures as an umbrella term and propose the following classification and subjects of study as Macedonian representatives of intercultural dialogue:

1. To compare Turkish and Macedonian literatures in Macedonia That is, a comparison of Turkish literature written in Macedonia in Turkish (Necati Zekeriya, Fahri ALI) and literature written in Macedonian.

2. Literary figures who live in Turkey but write in Macedonian for Macedonia (e.g. Erol Tufan) and literary figures who live in Macedonia but write in Turkish for Turkey (e.g. Leyla Şerif Emin)
3. Literary figures who lived in Turkey but wrote in Turkish for Macedonia (Yahya Kemal Beyatlı), literary figures who lived in Macedonia but wrote in Macedonian for Turkey (Miladinovci Brothers), and Dragi Mihajlovski (Beyazıt i Olivera) who lives and writes today.
4. Turkish and Macedonian literary figures living in Europe, writing in European languages, etc. (e.g. Ivica Celikovic from Macedonia living in Sweden and Turkish writers such as Lale Müldür and Elif Şafak)
5. Comparison of Turkish and Macedonian literary figures that we can read through translations, etc. (Orhan Pamuk, Luan Starova)

The purpose of the 5-point classification I have tried to list above is to reinforce the concept of Macedonian – Turkish literatures within the framework of cultural theory and to determine the fields of study. We see that the intercultural dialogue between Macedonia and Turkey, which is based on very old and deep-rooted intercultural dialogue, is actually very numerous and strong in the field of literature. In other words, we have writers and poets who produce in both languages and come up with distinguished products, that are their literary works.

However, both countries are weak in terms of the dissemination of these products, i.e. works such as poetry and novels, to large masses. The number of people who will translate both from Macedonian to Turkish and from Turkish to Macedonian is very few. Unfortunately, the authors translated from Turkish into Macedonian have been brought into Macedonian from English translations, such as Orhan Pamuk and Elif Şafak.

CONCLUSION

This study highlights the importance of fostering intercultural dialogue between Macedonian and Turkish literatures through academic initiatives such as the establishment of translation and interpreting departments in universities, as well as cultural institutions like the Yunus Emre Institute. By promoting the translation and dissemination of literary works between the two languages, a broader intercultural dialogue can be achieved, allowing for a deeper understanding of the shared cultural heritage and human experiences that connect these two societies.

REFERENCES

- Ahmed, O. 2004. *Morfosintaksata na Turskite Govori vo Ohridsko Prespanskiot Region*, Yayınlanmamış doktora tezi. Üsküp: 'Kiril ve Medodij' Üniversitesi.
- Bakhtin, M. M. 1981. *The Dialogic Imagination: Four Essays*. Edited by Michael Holquist, translated by Caryl Emerson and Michael Holquist. Austin: University of Texas Press.
- Bhabha, Homi K. 1994. *The Location of Culture*. London: Routledge.
- Bhabha, Homi K. 1990. *Nation and Narration*. London: Routledge.
- Bhabha, Homi K. 1985. *Signs Taken for Wonders: Questions of Ambivalence and Authority Under a Tree Outside Delhi, May 1817*. *Critical Inquiry* 12, no. 1:144-165.
- Bhabha, Homi K. 1988. *The Commitment to Theory*. *New Formations* 5: 5-23.
- Friedman, V. 1986. Turkish Influence in Modern Macedonian: The Current Situation and its General Background. In: Helmut Schaller (ed.). *Festschrift für Wolfgang Gesselman, Band 3*, München: Hieronymus. 85-109.
- Hall, S. 1980. *Encoding/decoding*. In S. Hall, D. Hobson, A. Lowe, & P. Willis (Eds.), *Culture, Media, Language* (128-138). London: Hutchinson.
- Hall, S. 1997. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage Publications.
- Hogart, R. 1957. *The Uses of Literacy: Aspects of Working-Class Life*. London: Chatto & Windus.
- Levi-Strauss, C. 1963. *Structural Anthropology*, (Çev: C. Jacobson & B. G. Schoepf), New York: Basic Books Press.
- Moore, Jerry D. 2009. "Claude Levi-Strauss: Structuralism". *Visions of Culture: An Introduction to Anthropologically Theories and Theorists*. Walnut Creek, California: Altamira.
- Taylor, E. B. 1891/2010 *Primitive Culture*. Published copy. Cambridge: Cambridge University.
- Taylor C. 1994. The politics of recognition. In: Gutmann A, editor. *Multiculturalism: examining the politics of recognition*. Princeton: Princeton University Press.
- Tufan, Ş. 2010. *Language Convergence in Gostivar Turkish*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing.
- Yaşar-Nasteva, O. 1962 *Turksite Leksiçiki Elementi vo Makedonskiot Jazik*. Yayınlanmamış doktora tezi. Üsküp: 'Kiril ve Medodij' Üniversitesi.
- Williams, R. 1958. *Culture and Society, 1780-1950*. New York: Columbia University Press.
- Williams, R. 1961. *The Long Revolution*. London: Chatto & Windus.
- Williams, R. 1976. *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society*. New York: Oxford University Press.

**Интеркултурни дијалози во контекст на македонско-турските
книжевни врски**

**Makedonya ve Türk Edebiyatları İlişkileri Bağlamında
Kültürlerarası Diyaloglar**

**Intercultural Dialogues in the Context of Macedonian-Turkish
Literary Connections**

Издавач

Институт за македонска литература – Скопје

Дизајн на корица

м-р Крсте Господиновски

Печатѝи

МАР-САЖ, Скопје

Тираж

200 примероци

Скопје, 2024

За изданието се плаќа данок по повластена даночна стапка.

Адреса на издавачоѝи

Институт за македонска литература, Григор Прличев бр. 5, П. факс 455
1000 Скопје, Република Северна Македонија

<http://iml.edu.mk/>